

educational and research
INSTITUTE
of finance, economy and management

Міністерство освіти і науки України
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)
Азербайджанський державний економічний університет
(м. Баку, Азербайджан)
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Вроцлавська політехніка (Польща)
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)
Донецький національний університет імені Василя Стуса (Україна)
Опольський політехнічний університет (Польща)
Сумський державний університет (Україна)
Університет ISMA (Латвія)
Університет Північ (Хорватія)
Університет національного та світового господарства (Болгарія)

«ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНА СТАБІЛЬНІСТЬ»

**Матеріали міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції молодих учених, студентів та аспірантів**

11 червня 2020 року

**Полтава
2020**

стійкість до будь-яких внутрішніх чи зовнішніх загроз та під їх деструктивним впливом переходить до стану фінансової дестабілізації й фінансової кризи.

Для переважної більшості суб'єктів підприємництва сучасні виклики, пов'язані з пандемією, справляють прямий або опосередкований фінансовий вплив на їх діяльність. Прямий вплив, як правило, проявляється через знецінення необоротних активів, суттєву зміну їх справедливої вартості, зміни очікуваних кредитних збитків щодо фінансових активів, знецінення дебіторської заборгованості тощо. Непрямий – через вплив на покупців та постачальників, що може призвести до зростання витрат чи зниження доходів, необхідності перерахунку забезпечень.

З огляду на вищезазначене вагоме значення в процесі забезпечення фінансової стабільності підприємства відіграє планування. Фінансове планування на підприємстві являє собою сукупність взаємопов'язаних процесів, що визначають майбутні потреби у фінансових ресурсах, необхідних для реалізації обраної ринкової стратегії, а також обґрунтування оптимальних напрямків їх залучення. Ефективна реалізація таких процесів базується на показниках виробничо-комерційної діяльності підприємства (обсяг виробництва, прибуток, асортимент товару і послуг, собівартість продукції) [6]. Таким чином, фінансове планування є одним із засобів забезпечення фінансової стабільності підприємства, шляхом формування достатньої для виконання прогнозованих обсягів операційної та інвестиційної діяльності величини фінансових ресурсів на засадах фінансової стійкості, а також створення передумов для одержання чистого прибутку в розмірі, достатньому для самоокупності та самофінансування.

Отже, в кризових умовах сьогодення досягнення фінансової стабільності підприємства можливе лише за умови використання елементів сучасного менеджменту, своєчасної реакції на зміни зовнішнього середовища, оцінки ризиків та стратегічного бачення майбутнього стану підприємства з метою забезпечення його економічного зростання, недопущення фінансової дестабілізації чи виведення з кризового стану.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/uk>
3. Onyshchenko S., Maslii O., Ivanyuk B. *The Impact of External Threats to the Economic Security of the Business. 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System: Collection of scientific articles (MDSMES 2019). Advances in Economics, Business and Management Research. Volume 99. Atlantis Press, Paris, France, 2019. P. 156–160.*
4. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмежицька. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
5. Пишук Б. І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву. Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 138/2013. Серія: Економіка і фінанси. С. 91-96.
6. Телишевська Л.І., Андрущенко Н.П., Сергеев С.С. Фінансове планування як передумова фінансової стабільності підприємства. Механізм регулювання економіки. 2013. №2. С. 71-79.
7. Онищенко С.В., Маслій О.А. Ризики та загрози в умовах цифровізації: безпековий аспект. II International Scientific Conference Development of Socio-Economic Systems in a Global Competitive Environment: Conference Proceedings, May 24th, 2019. Le Mans, France. P. 54–56.

УДК 336.3:338.2

Маслій О.А., к.е.н., доцент, **Федоренко Р.В.**, студентка

*Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)*

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ СТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Забезпечення фінансової стабільності національної економіки, ефективне реагування на сучасні виклики та мінімізація ризиків фінансовій системі країни в умовах

світової кризи, зумовленої пандемією, набуває особливого значення. Здатність фінансової системи ефективно виконувати свої функції та бути стійкою до криз значною мірою визначається станом національної економіки та державних фінансів, який може бути як основою фінансової стійкості, так і чинником фінансової вразливості національної економіки в кризових умовах.

Одним із головних ризиків, що провокує фінансову вразливість національної економіки України в 2020 році є надмірний борговий тиск на державний бюджет та високий рівень боргового навантаження, що починаючи з 2014 року зріс до загрозливих масштабів. Використання боргових запозичень широко використовується в багатьох країнах світу для фінансування дефіциту бюджету, який виникає в результаті прагнення кожної держави використати свої фінансові й економічні ресурси з найбільшою ефективністю. Боргові запозичення виступають одним із основних фінансових інструментів макроекономічного регулювання, що сприяє розширенню фінансових можливостей держави та її економічному розвитку [1]. Проте, від умов надання, погашення та обслуговування позики, а також від обраного підходу до управління державним боргом залежить бюджетна безпека держави, стан валютних резервів, і як результат фінансова стабільність національної економіки.

В умовах сьогодення у борговій сфері України сформувалася низка реальних загроз фінансовій безпеці держави, тому управління державним боргом визнано одним із пріоритетних напрямів державної політики, на якому сфокусовано багато уваги науковців, уряду та громадськості. Зважаючи на вищезазначене доцільно більш детально розглянути динаміку обсягів та структури державного боргу України (рис. 1), який в умовах світової кризи перетворюється з чинника фінансової вразливості у реальну загрозу фінансовій стабільності національної економіки.

Рисунок 1 – Динаміка державного та гарантованого державою боргу України у національній валюті [2]

Протягом 2010–2019 років спостерігається тенденція до збільшення загального обсягу державного та гарантованого державою боргу України як у національній, так і в іноземній валюті. Різке зростання загальної суми державного боргу України майже в 2 рази відбулося внаслідок політичних подій у 2014 році, його величина у порівнянні з 2013 роком збільшилася на 516 млрд.грн або на 88,2 %. У 2014–2015 роках відбувається економічний спад через девальвацію гривні, тому загальний державний борг збільшується ще на 471,4 млрд.грн, і у 2015 році вже становить 1572,2 млрд.грн або 65,5 млрд дол. США [3]. Реструктуризація державного та гарантованого державою боргу у кризовому 2015 році надала змогу країні втримати фінансову ситуацію, але через це у 2016 році загальний обсяг державного боргу збільшився на 357,6 млрд.грн і становив 1929,8 млрд.грн. Починаючи з 2016 року відбувається сповільнення темпів зростання загальної суми боргу України, яка у 2017 році збільшилася на 212 млрд.грн або на 11 %, а в доларовому еквіваленті збільшився на 6,3 млрд дол. США або на 9 %. В порівнянні з динамікою 2014–2016 років державний та гарантований державою борг у 2018 році збільшився лише на 26,7 млрд. грн або на 2 млрд. дол. США, при цьому державний борг збільшився на 26,6 млрд. грн або

1,9 млрд. дол. США, а гарантований державою борг не зазнав значних змін.

Позитивною є тенденція до зменшення загальної суми державного та гарантованого державою борг України у 2019 році на 170,2 млрд.грн або на 7,8%, проте рівень боргового навантаження попри скорочення з 89,1% ВВП у 2015 році до 60,9% ВВП у 2019 році все ще суттєво перевищує гранично допустимі значення боргових показників, а зростання витрат на погашення та обслуговування боргу через його залучення під значно вищі відсотки, ніж в 2014-2016 роках створює загрозу фінансовій стабільності національної економіки та фінансовій безпеці України.

Незважаючи на деяке зменшення частки гарантованого боргу у 2013 році порівняно з 2012 роком, його обсяги продовжують зростати протягом 2014–2018 років, але вже у 2019 році також спостерігається зменшення на 71,3 млрд.грн., що в цілому є негативним явищем, оскільки в Україні одержувачі іноземних кредитів під державні гарантії зазвичай перекладають свої фінансові зобов'язання перед іноземними кредиторами, і, як наслідок, борговий тягар лягає на державні фінанси, тому за певних умов гарантовані зобов'язання можуть збільшити обсяги боргових виплат з державного бюджету [5].

На 31.03.2020 року державний та гарантований державою борг становив 2255,5 млрд.грн або 80,38 млрд дол. США, тобто збільшився на 257,7 млрд.грн. Проте в зв'язку з коливанням на валютному ринку, зокрема девальвацією гривні по відношенню до долара США у березні 2020 року на 12,4 % [2], його величина в іноземній валюті зменшилася на 4,02 млрд. дол. США. Аналізуючи структуру державного та гарантованого державою боргу в Україні слід відзначити переважання в його складі зовнішньої заборгованості, частка якої у 2019 році суттєво зменшилася у зв'язку з випуском рекордного обсягу ОВДП (рис. 2).

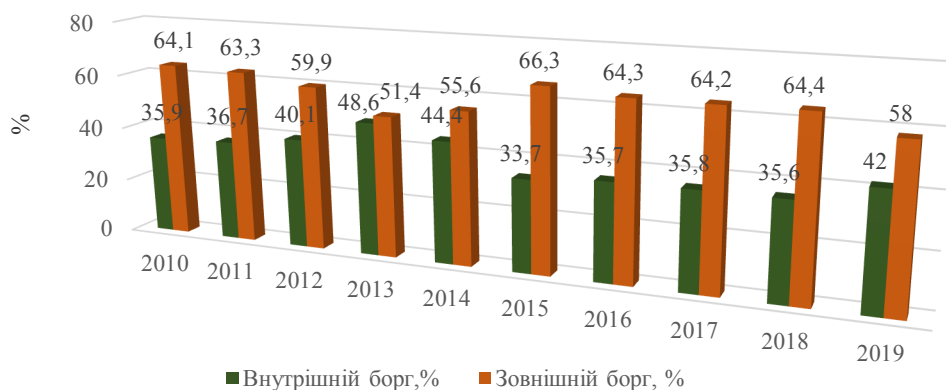

Рисунок 2 – Структурна динаміка внутрішнього та зовнішнього державного та гарантованого державою боргу України упродовж 2010–2019 рр. [2]

Визнаючи боргову сферу проблемною ланкою фінансової системи України з метою реалізації державної бюджетної політики в сфері управління державним та гарантованим державою боргом України 12 лютого 2020 року було прийнято постанову Кабінету Міністрів України про створення Агентства з управління державним боргом України як центрального органу виконавчої влади, основними цілями якого є [6]:

- розширення інструментарію управління боргом (РЕПО, свопи, деривативи тощо);
- зменшення ризиків шляхом оптимізації структури державного боргу;
- зниження вартості обслуговування боргу;
- забезпечення стабільного доступу до фінансування та інші.

Потрібно відзначити, що схожі агентства діють в Австралії, Бельгії, Великобританії, Греції, Ірландії, Латвії, Нідерландах, Франції, Польщі та інших країнах, а його створення підтверджує суттєву загрозу фінансовій стабільності України в зв'язку з надмірним борговим навантаженням та потребу у формуванні та реалізації виваженої державної бюджетної політики у сфері управління державним боргом та гарантованим державою боргом направленої на зменшення боргового навантаження та нейтралізації загроз фінансовій стабільності національної економіки України у борговій сфері.

Список використаних джерел

1. Varnalii, Z. S., Onyshchenko, S. V., & Maslii, O. A. (2016). *Mekhanizm poperedzhennia zahroz ekonomichnii bezpetsi Ukrainy [Threat prevention mechanisms of Ukraine's*

- economic security*]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI – Economic Annals-XXI*, 159, 20–24.
- Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>
 - Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. *The threats of Ukraine financial security: identification and systemization. Economics and Region*. 2019. №2 (73). С. 73-80.
 - Офіційний веб-сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>
 - Онищенко С. В., Маслій О.А. Організаційно-економічний механізм упередження загроз бюджетній безпеці економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1(1). С. 176-184.
 - Про затвердження положення про Агентство з управління державним боргом України. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2020 р. № 127. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2020>

УДК 336.3:338

Марченко В., Хоруженко Д., студенти, Крекотень І.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)

САНАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ МЕТОД АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні динамічні економічні умови становлення ринкового механізму, нестабільність політичного середовища, дефіцит фінансових ресурсів, недбалість у процесі розробки стратегічних планів і виборі тактичних заходів подолання кризи й призвели більшість вітчизняних підприємств до кризового стану. Антикризове управління є потужним інструментом у процесі ведення бізнесу. Саме від ефективності його застосування залежить не лише вихід підприємства з кризового стану, а й запобігання його виникнення в майбутньому. Звідси, виникає необхідність у застосуванні одного з найважливіших засобів подолання фінансової кризи – санації.

Термін «санація» походить від латинського слова «sanare» і перекладається як оздоровлення або видужання. Серед компаній, які успішно проводили санаційні заходи, можна назвати такі: «General Electric», «Polaroid», «Sony», «Motorola», «Xerox» та інші [1].

Оскільки, санація є складним і комплексним поняттям, то його можна розглядати з різних точок зору – фінансового, економічного, функціонального (табл. 1).

Основна мета санації – задоволення вимог кредиторів завдяки поліпшенню фінансового стану підприємства-боржника; підвищення платоспроможності та конкурентоспроможності за короткий термін; максимальне скорочення всіх видів заборгованості; формування фондів фінансових ресурсів для проведення санації; покращення структури оборотного капіталу; покриття поточних збитків та усунення причини їх виникнення; зниження витрат тощо. [3, с. 114]

Таблиця 1.

Підходи до тлумачення поняття «санація»

Підхід	Характеристика
Фінансовий	Сукупність заходів для усунення збитків, фінансової стабілізації підприємства та покращення його фінансового стану за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування. [2, с. 21]
Економічний	Порятуюнок, відновлення життєздатності суб'єкта, що перебуває у кризі. [2, с. 22]
Функціональний	Сукупність фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді. [2, с. 22]

Згідно із статтею 5 Кодексу України з процедур банкрутства, у плані санації визначаються: розміри, порядок і строки погашення вимог кредиторів, які беруть участь у